

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	Pwyllgor Craffu Gwasanaethau
DYDDIAD Y CYFARFOD	20 Mehefin 2013
TEITL YR EITEM	Gofal Ysbaid
AELOD CABINET	Cynghorydd R H Wyn Williams

1.0. Cefndir

- 1.1 Gweledigaeth - mae gofal cymdeithasol i oedolion yn newid. Gweledigaeth Cyngor Gwynedd ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol i oedolion yw hybu a chynnal annibyniaeth drwy gefnogi pobl i fyw yn eu cartrefi eu hunain cyn hired â phosibl.
- 1.2 Prif nod Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Gwynedd wrth gomisiynu gwasanaethau ar gyfer oedolion yw sicrhau eu bod yn:
- Cwrdd ag anghenion yr unigolyn
  - Cyfrannu tuag at gynnal annibyniaeth
  - Ddeniadol, addas a chynaliadwy ar gyfer y dyfodol
  - Cynnig dewisiadau ac opsiynau i'r unigolyn
  - Cynnig gwerth am arian / yn gost effeithiol
  - Cwrdd â safonau disgwylidig
  - Ddigon hyblyg i allu newid i gyfarch unrhyw newidiadau i amgylchiadau ac anghenion yr unigolyn.
- 1.3 Prif egwyddorion y cynllun comisiynu ar gyfer pobl hŷn yng Ngwynedd yw (cymeradwywyd y cynllun gan Fwrdd y Cyngor ar 24 Ionawr 2012) hwn:
- Hybu annibyniaeth gan sicrhau'r gefnogaeth angenrheidiol er mwyn galluogi pobl i barhau i fyw gartref cyn hired â phosibl
  - Lleihau unigrwydd ac arwahaniad cymdeithasol
  - Canolbwyntio ar urddas mewn gofal ac ansawdd gwasanaethau
  - Gweithio mewn partneriaeth
  - Cydnabod rôl gofalwyr a sicrhau cefnogaeth iddynt allu parhau i ofalu.
- 1.4 Mae gofal ysbaid yn rhan annatod o geisio cadw pobl i barhau i fyw yn annibynnol yn eu cartrefi eu hunain.

2.0 Diffiniad o ofal ysbaid:

“Gofal dros dro ar gyfer unigolyn er mwyn cefnogi gofalydd i barhau i ofalu.”

- 2.1 Gall gofal ysbaid fod yn ychydig oriau yng nghartref yr unigolyn neu yn y gymuned; cyfnod hyd at ddiwrnod mewn lleoliad addas (e.e. canolfan ofal neu gartref gofal) neu gyfnod hyd at 2 wythnos mewn cartref gofal preswyl neu nyrsio. Bydd rhai unigolion yn derbyn un neu ragor o'r mathau yma o wasanaeth oddi fewn i'w pecyn gofal.

3. Sut y darperir gofal ysbaid ar hyn o bryd yng Ngwynedd

- 3.1 Dros y blynyddoedd diwethaf gwelwyd newid yn ein defnydd o adnoddau preswyl. Mae strategaethau ar gyfer cefnogi unigolion adref yn eu cartrefi yn dwyn ffrwyth ac mae llai o alw am ofal preswyl traddodiadol:
- Mae gwelyau gwag o fewn cartrefi preswyl y Cyngor.
  - Mae cynnydd yn y galw am gyfnodau ysbaid.
  - Mae mwy o gydnabyddiaeth a gwerthfawrogiad o rôl gofalwyr di-dâl, ac felly mae'r angen i'w cefnogi yn cael mwy o sylw.
- 3.2 Cynigir gofal ysbaid i bobl hŷn dros 65 oed oddi fewn i gartrefi preswyl Cyngor Gwynedd.
- 3.3 Clustnodir 2 wely ar gyfer ysbaid ym mhob cartref o eiddo'r Cyngor. Rydym hefyd yn prynu gwelyau ar drefn spot yn y sector annibynnol.
- 3.4 Ychydig iawn o ddefnydd a wneir o gartrefi all sirol a chartrefi nyrsio (Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr sy'n talu am ofal ysbaid mewn cartrefi nyrsio).

Lleoliad	2011/12	2012/13
Cartrefi Preswyl Cyngor Gwynedd	160	211
Cartrefi Preswyl Annibynnol	44	25
Preswyl allan o'r sir	5	6
Nyrsio	9	3
Nyrsio allan o'r sir	4	4
Cyfanswm	222	249

Defnydd o adnoddau Gofal Preswyl a Nyrsio ar gyfer Ysbaid – cyfnodau ysbaid Gwynedd gyfan, Oedolion dros 65 (Ffynhonell: RAISE)

4. Beth yw'r anawsterau, a beth yw'r cynlluniau ysbaid ar gyfer y dyfodol?

- 4.1 Ar wahân i rai cyfnodau prysur e.e. gwyliau'r haf, mae'n bosibl diwallu'r anghenion am ofal ysbaid. Er mwyn gallu cynllunio i gyfarch y galw cynyddol dros y blynyddoedd nesaf, bwriedir sefydlu unedau gofal ysbaid yn y dair ardal.
- 4.2 I'r perwyl hwn, mae cynllun peilot ar fin cael ei sefydlu yng nghartref preswyl Plas Pengwaith yn Llanberis ar gyfer pobl 65+. Bydd lle ar gyfer hyd at 7 person yn yr uned a fydd yn cael ei weld fel uned ar wahân i weddill y cartref, sydd yn cynnig gofal tymor hir.
- 4.3 Mae defnyddio cartref y Cyngor yn ein galluogi i agor uned ysbaid ar ddim cost ychwanegol. Gellir sefydlu gwaelodlin ar gyfer defnydd a chynllunio yn dilyn y cyfnod peilot.
- 4.4 Gellir diffinio uned gofal ysbaid fel adnodd arbennig o fewn cartref gofal preswyl sydd yn cynnig cyfnodau o ysbaid i ofalwyr. Mae'n cynnig cyfle i ofalwyr gael seibiant oddi wrth ofalu am gyfnodau hyd at bythefnos ar y tro.
- 4.5 Pwrpas adnodd ysbaid preswyl yw i:
- Gefnogi gofalwyr i barhau yn eu rôl ofalu drwy drefnu cyfnodau rheolaidd o seibiant oddi wrth ofalu.
  - Reoli gwasanaeth ysbaid preswyl mewn modd sydd yn sicrhau cysondeb a thegwch mynediad at y gwasanaeth
  - Cryfhau trefniadau cefnogi gofalwyr di-dâl yn gyffredinol drwy roi gwell mynediad at wybodaeth a gwasanaethau'r trydydd sector.
  - Cryfhau trefniadau ymateb mewn argyfwng.
  - Defnyddio adnoddau mewn ffordd fwy effeithiol ac effeithlon.
- 4.6 Mae'r cyswllt rhwng yr uned gofal ysbaid yma a chefnogaeth ehangach i ofalwyr yn hanfodol, gan fod hyn y cyfnod ysbaid a gaiff y gofalydd yn eu cynorthwyo i allu gofalu yn y dyfodol ac felly'n ategu at y weledigaeth i gadw pobl yn annibynnol yn eu cartrefi eu hunain.
- 4.7 Gellir diffinio gofalydd fel person di-dâl sydd yn rhoi neu yn ystyried rhoi, neu sydd yn bwriadu rhoi lefel sylweddol o ofal yn rheolaidd.

5. Gofal adfer tymor byr

- 5.1 Cyfnod o ofal mewn sefydliad preswyl sydd yn cynnig cyfle i unigolyn dderbyn cefnogaeth er mwyn cyrraedd eu llawn botensial o safbwynt eu gallu i fyw yn annibynnol. Gall hyn fod yn dilyn dirywiad mewn cyflwr neu waeledd.
- 5.2 Bydd y gofal yn dilyn egwyddorion Galluogi.
- 5.3 Gall hyn fod am gyfnod **hyd at** 6 wythnos. Bydd yn bosibl ymestyn hyn os yw'r defnyddiwr yn debyg o elwa o gyfnod pellach o alluogi. Bydd hefyd bosib rhyddhau person o'r cynllun cyn y 6 wythnos os yw'r nod ac amcanion wedi eu cyrraedd.
- 5.4 Mae disgwyliad i'r person ddychwelyd adref yn dilyn cyfnod o ofal tymor byr. Os na fydd hyn yn bosib, a bod Tîm Aml Ddisgyblaethol yn argymhell lleoliad preswyl parhaol, yna bydd raid penderfynu ar y lleoliad mwyaf addas ar gyfer y person.
- 5.5 Ni fydd yn opsiwn aros yn yr Uned Tymor Byr gan y byddai hyn yn golygu bod rhywun arall yn methu ar y cyfle o dderbyn cyfnod o adferiad a Galluogi.
- 5.6 Darperir gofal adfer tymor byr yng nghartref Plas Gwilym, Penygroes. Adnodd preswyl arbenigol ydyw (Uned Gofal Tymor Byr) sy'n creu awyrgylch a threfn lle rhoir cyfleoedd i unigolion wella a chryfhau cyn bod angen gwneud unrhyw benderfyniad parhaol am ddyfodol eu gofal. Drwy ddarparu gwasanaeth mewn modd sy'n annog annibyniaeth, gellir newid diwylliant a chynyddu'r nifer sy'n gallu dychwelyd i fyw gartref yn hytrach na symud i welyau preswyl tymor hir.

6. Darpariaeth tai gofal ychwanegol

- 6.1 Mae tai gofal ychwanegol wedi eu dylunio gydag anghenion pobl hŷn mewn golwg gyda gwahanol lefelau o ofal a chefnogaeth ar gael ar y safle. Mae gan bobl sy'n byw mewn tai gofal ychwanegol eu cartrefi hunan gynhaliol eu hunain, eu drws ffrynt eu hunain a hawl cyfreithiol i drigo yno. Mae'n rhoi cartref a gofal / cefnogaeth i bobl a fyddai mewn rhai achosion wedi gorfod mynd i gartref preswyl.
- 6.2 Mae cefnogaeth ddomestig a gofal personol ar gael. Mae staff gofal a chefnogaeth ar y safle 24 awr. Hefyd darperir bwyty a chyfleusterau eraill ar gyfer y rhai sy'n dymuno eu defnyddio. Bydd gan y rhan fwyaf o gynlluniau tai gofal ychwanegol breswylwyr sy'n fwy annibynnol ac abl yn ogystal â rhai sy'n fregus iawn. Bydd rhai yn derbyn llawer o gefnogaeth a gofal, tra bod eraill yn byw'n annibynnol. Mae cynlluniau tai gofal ychwanegol yn cael eu datblygu gydag anghenion amrywiol pobl hŷn mewn golwg.
- 6.3 Mae safle tai gofal ychwanegol Awel y Coleg yn y Bala yn cynnig 1 gwely ysbaid / gofal canolraddol.

- 6.3.1 Gofal canolraddol - Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr sydd yn gyfrifol am ariannu pecynnau gofal canolraddol. Mae gofal canolraddol yn wasanaeth sy'n cefnogi pobl i aros yn eu cartref eu hunain yn lle gorfod mynd i'r ysbyty, neu helpu pobl i fynd adref wedi iddynt fod yn yr ysbyty. Ymgymerir y gofal gan dîm o bobl a all gynnwys nyrsys, cymorthyddion gofal, therapyddion galwedigaethol ac eraill. Fe all barhau am ychydig ddiwrnodau neu wythnosau, yn ddibynnol ar angen.
- 6.4 Mae yna safle tai gofal ychwanegol yn cael ei hadeiladu gan Tai Gogledd Cymru ym Mhenrhosgarnedd, Bangor.
7. Mae'r adroddiad yma wedi ceisio crisialu gwybodaeth ynglŷn â gofal ysbaid / adfer a thai gofal ychwanegol yng Ngwynedd.